

Återrapportering från NKF XXIII Congress och NKF Förbundsrådsmöte 2024

Nedan text är i skrivande stund på väg att bli publicerad i Realia nr 1 2025. Tack till redaktör Lisa Nilsen för korrigerande av texten och förslag på förbättringar. Efter publicering i Realia kan nedan text översättas till Engelska och skickas till News in Conservation.

Det händer mycket på konserveringsfronten just nu, både vad gäller yrket och hur vi ska förhålla oss till klimatförändringarna. Den 3–4 oktober deltog Lisa Swedberg på NKF XXIII Congress i Köpenhamn¹. Temat var ”Resilience, Adapting heritage preservation to future challenge”, ett ämne som tangerar både hållbar utveckling, samverkan, repatriering, förändring och resiliens. Kongressen hade 112 besökare på plats, samt sex besökare online.

Hellre återbruk än återvinning

Keynote hölls av Kim Kraczon som varit med och initierat Ki Culture² och Gallery Climate Coalition³ (GCC) för att minska sektorns klimatpåverkan. På CGC:s hemsida finns ett verktyg för att räkna på utsläpp av koldioxidkvivalenter⁴. En kartläggning av plastanvändning och återvinning presenterades och landade i att det finns behov av återbruk hellre än återvinning. Detta eftersom plast ofta inte kan återvinnas. Vidare slogs det hål på en myt om att bioplaster skulle vara mer miljövänliga än andra plaster. De kan ofta inte återvinnas, och det finns heller inte något särskilt krav på vad en bioplast är eller vad det innebär. Tydligt blev också att hållbarhet ofta är en förhandling mellan olika typer av (o)hållbara parametrar, varför det alternativet som väljs ofta handlar om ideologi hellre än fakta. Kärnan i budskapet var att hushålla med det vi har och återbruka i mesta möjliga mån.

Transporter och kommunikation

MTAB:s konservatorer Elisabeth Geijer och Billy Höök informerade om att DHL i Norge numer är en del av MTAB. Avseende hållbarhet betonades vikten av att museisektorn ställer krav, exempelvis på förnyelsebara bränslen eller samtransport för att minska klimatpåverkan. Bruynzeel Storage Systems berättade om hur skräddarsydda hyllsystem kan minska klimatpåverkan genom att tillvarata ytor i magasin, samt göra ytor som kanske inte är byggda som magasin mer ändamålsenliga.

Ett spännande föredrag av Ele von Monschaw Städtische vid Galerie im Lenbachhaus und Kunstbau i München visade en lyckad fallstudie med transportlådor i tre lager papp, för minskad klimatpåverkan och hushållning med ekonomi. Studien visade att lådorna var särskilt användbara vid hantering av moderna målningar som ofta inte är inramade. För att minska risk för skadedjur hade kartongens kortsidor tejpats.

Etiska spörsmål

Louise Nicole Cones föredrag “Embracing entanglement between conservator, artist, and artwork” började i en fallstudie kring etiska överväganden genom en frågeställning om historisk eller estetisk autenticitet var ”mest” viktig. Resonemanget landade, genom en fallstudie, i att konservatorns roll kan bli mer inkluderande och därigenom förskjutas till medskapande.

¹ <https://www.resilience2024.dk/>

² <https://www.kiculture.org/>

³ <https://galleryclimatecoalition.org/>

⁴ <https://measure.galleryclimatecoalition.org/>

Genom Anja Sandtrøs föredrag "Can You Handle it? The Practical and Ethical Implications of Preserving Art from Sapmi" blev det tydligt hur en konstillation från ett arktiskt klimat (en lávvo från Sápmi) kan ändras vid installation i ett tempererat klimat nära kusten (Oslo). Då det bildades mögel i renhudarna blev lösningen att elda i lávvon (ett samiskt tält) under vintern! Vidare planterades lokala växter på lávvon. I detta fall tog konservatorn ett steg tillbaka och samverkade för att inhämta kunskap. En central fråga blev vem som har auktoritet att ta beslut över samiskt kulturarv. En fråga som återstår var hur lávvon ska bevaras: i skogen eller i museimagasin? Mot bakgrund av föredraget om bevarande av den Samiska lávvon funderar undertecknad på om det kan finnas ett behov av en arbetsgrupp i NKF för samiskt kulturarv eftersom Sápmi sträcker sig över hela nordkalotten?

Suzie Thomas föredrag "Remembering or reconciling with violent pasts: Can all dark heritage be decolonised?" resonerade kring hur kulturarv och platser kan göra ont hos människor. Nytt för undertecknad var att begreppet "restitution" betyder återföring generellt, medan repatriering avser återföring mellan nationer. I till exempel Australien har aboriginer influerat hur museisamlingar visas och bevaras. Bland annat finns ett "cultural safe room" på ett museum där de har tillgång till sitt kulturarv närhelst. Särskilt lämpligt framlades detta alternativ ifall det kan vara svårt att veta vem kulturarvet tillhör och därmed svårt att återföra. Respektfull tystnad och tid lyftes också som verktyg i hantering av kulturarv och platser som gör ont. Den efterföljande frågestunden landade i att konservatorer bör ha kännedom om kulturarv som gör ont då konservatorer kan bli ombedda att åtgärda ifrågasatt föremål och då riskera att missa viktiga intressenter i utredning kring vilka åtgärder som kan utföras, varför och för vem.

Kulturarvets beredskap

Marie Elisabeth Berg Christensen berättade mer om Blue Shield Denmark. Avstamp togs i att konservatorer kan stötta museer i krig och konflikt genom att vara medvetna om att kulturarv ofta används i krigföring. Danmark har ratificerat Haag-konventionen och i den ingår en lista med förebyggande åtgärder, vilka har hamnat mellan stolarna (mellan Försvarsmakten och kulturdepartementet). Bland Blue Shields uppdrag ingår att sprida kunskap om Haag-konventionen, och därigenom öka medvetenheten om kulturarvets beredskap.

Torunn Kojan Bøe höll ett föredrag om hur en beredskapsgrupp som Stiftinga Museumssenteret i Hordaland i Norge övar tillsammans årligen med hjälp av ett spel som Bevaringstenestene utvecklat. Undertecknad bjöd in dem att presentera det i ett webinarium för NKF-S arbetsgrupp för beredskap som genomfördes 2025-01-31.

Nya verksamhetskoder för konservatorer

Barbara Davidson, sekreterare i ECCO, informerade om resultatet av arbetet i Europa för en verksamhetskod för konservatorer. Nu finns koden NACE 91.30 och 91.33 "Conservation, restoration and other support activities for cultural heritage"⁵. Genom bildspelet framgick att översättningen på svenska (SNI) översatts till "Bevarande, restaurering och annan stödverksamhet avseende kulturarv", vilket skiljer sig från övriga nordiska språk som översatt "conservation" till "konservering". För att korrigerera detta ombads undertecknad kontakta Statistikmyndigheten i Sverige. Med hjälp av underlag från NKF-Norge skickades omgående en begäran från NKF-S. Tyvärr var det för sent, vilket Statistikmyndigheten beklagade. Tack och lov ledde kontakten till att NKF-S styrelse vid ett senare tillfälle gavs möjlighet att ge

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-SV/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A32023R0137>

inspel på översättning av omfattartexter och har där begärt att bland annat konservering ska ingå.

I en panel efteråt noterades att kulturarvssektorn omsätter stora ekonomiska belopp, men att det statistiskt kan vara svårt att visa. Ett verktyg för att främja statistik blir då verksamhetskod 91.30 i NACE (svenska SNI) som är utvecklad för konservatorer.

En panel resonerade kring hur konservatorer kan sprida kunskap om konservering. En idé som lyftes var att de som publicerar i vetenskapliga tidskrifter parallellt kunde skriva och publicera samma innehåll populärvetenskapligt.

Förbundsrådsmöte

Efterföljande Förbundsrådsmöte hölls 5 oktober på Konservatorskolen i Köpenhamn. Karen Borchersen avtackades och nya förbundsrådsordförande Stina Ekelund Erlandsen tillträdde. Nästa NKF-kongress hålls i Bergen av NKF-N 2027. Förbundsrådsmötet genomsyrades av en önskan om att fördjupa kontakten i Förbundsrådet och samverka för gemensamma frågor, däribland ingår att främja samarbetet mellan Förbundsrådet och E.C.C.O. och Konservatorutbildningar, samt dela remissvar till instanser, som exempelvis ICOM:s revidering av etiska regler. Det är mycket som händer i konserveringssektorn på europeisk nivå och på samnordiska finns en möjlighet att dra nytta av varandra och hjälpas åt både med förankring och påverkan.

Tack till syskonen Bothéns stiftelse för resa och logi, och till min arbetsgivare Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna, som beviljade deltagande på arbetstid.

Lisa Swedberg, NKF-S ordförande

Ytterligare återrapportering från Förbundsrådsmöte

PM från Förbundsrådsmöte har delgivits NKF-S styrelse i skrift och muntligen i samband med Visionshelg 2024. Återrapportering har vidare skett löpande i samtal med medlemmar. Inom ramen för denna slutrapport till syskonen Bothéns stiftelse önskar följande lyftas:

- Förbundsrådsordförande Karen Borchersen (NKF-D) avtackades och Stina Ekelund Erlandsen (NKF-N) välkommande. Nästa NKF kongress blir i Bergen, Norge 2027.
- Huruvida MoK ska övergå till att endast ges ut digital är under utredning. NKF-S hållning är att MoK bör vara digital för att spara på både ekonomi och miljö. Önskemål finns om att publikationer från kongresser ska finnas tillgängliga på Scholastica. Önskemålet kommer framföras till MoK.
- Diskussion pågår om syfte och innehåll på NKF hemsida. I Förbundsrådet finns önskemål om att samla en buffert för en hemsida och som säkring för framtida kongresser. NKF-S hållning är att (1) det bör finnas en budget för en buffert, samt (2) att ett eget konto bör inrättas i ett land och en kassör bör utses för att slippa växlingsavgifter.
- Förslag lades fram om att ändra kostnader till förbundsrådet till en fast summa i stället för,
- som idag, efter att utgifter sammanställts. Ett förslag på detta kommer utarbetas.

- Stadgar och riktlinjer planeras att ses över under året. För att möjliggöra detta kommer förbundsrådet ha en tätare kontakt.
- Förbundsrådet noterade att revidering av ICOM:s etiska regler pågår och att NKF-S ska dela underlag med övriga sektioner, så att de kan skicka in samma om de vill.
- Förbundsrådet noterade att översättningen av NACE på svenska blivit bevarande och inte konservering som i övriga nordiska länder. Vi enades om att ha tätare kontakt i förbundsrådet och träffas tillsammans med E.C.C.O. delegater i framtiden.
- Förbundsrådet planerar delta i möte med utbildningar 7 november 2025 i Göteborg.